

Besluit basisveiligheidsnormen stralingsbescherming

Vrijstelling en vrijgave – natuurlijke radionucliden

Werkt u met ioniserende straling? Dan moet u weten dat sinds 6 februari 2018 de regelgeving op het gebied van stralingsbescherming is veranderd. Het Besluit basisveiligheidsnormen stralingsbescherming vervangt het Besluit stralingsbescherming. Deze factsheet gaat in op de veranderingen voor de vrijstelling en vrijgave van materialen met van nature voorkomende radionucliden.

Reden verandering

Nieuwe Europese regelgeving, de richtlijn 2013/59/EURATOM, verplicht alle lidstaten van de Europese Unie hun nationale wetgeving op het gebied van stralingsbescherming aan te passen. Deze aanpassing zorgt ervoor dat alle landen in de Europese Unie met dezelfde eisen rondom stralingsbescherming werken. Sinds 6 februari 2018 moeten de lidstaten de nieuwe richtlijn hebben ingevoerd.

Situatie tot 6 februari 2018

Het werken met radioactieve stoffen met van nature voorkomende radionucliden kon worden *vrijgesteld* na toetsing aan de grenswaarden die waren opgenomen in de Uitvoeringsregeling stralingsbescherming. Deze grenswaarden waren bepaald op basis van activiteit (A) en activiteitsconcentratie (Ac). Restmaterialen werden vrijgegeven na toetsing aan dezelfde grenswaarden. De grenswaarden waren bovendien geldig voor elk materiaal (vast, vloeibaar en gasvormig).

Veranderingen sinds 6 februari 2018

Met de implementatie van de Europese richtlijn zijn de grenswaarden voor vrijstelling en vrijgave internationaal gelijk getrokken. Wat is er precies veranderd?

Generieke vrijstelling en vrijgave

In het Besluit basisveiligheidsnormen stralingsbescherming (Bbs) en de Regeling basisveiligheidsnormen stralingsbescherming (Rbs) zijn grenswaarden voor generieke, dat wil zeggen onvoorwaardelijke, vrijstelling en vrijgave opgenomen.

- Voor het vrijstellen van handelingen met radioactieve stoffen met van nature voorkomende radionucliden zijn alleen grenswaarden voor de activiteitsconcentratie (Ac) bepaald.
- Voor het vrijgeven van restmaterialen gelden dezelfde grenswaarden (Ac)¹ als voor vrijstelling.
- Deze grenswaarden (Ac) zijn aangescherpt en bedragen 1 Bq/g voor de nucliden uit de U/Th-reeks in seculier evenwicht en 10 Bq/g voor K-40 (bijlage 3, onderdeel B, tabel A-deel 2 van het Bbs).
- Voor overige natuurlijke radionucliden, die geen deel uitmaken van bovengenoemde reeksen, staan de grenswaarden in bijlage 3.2, tabel A-deel 2 van de Regeling basisveiligheidsnormen stralingsbescherming (Rbs).
- De grenswaarden kunnen alleen nog worden gebruikt voor onbeperkte hoeveelheden vast materiaal en dus niet meer voor vloeistoffen en gassen.
- De sommatieregel voor generieke vrijstelling en vrijgave is gewijzigd. De afzonderlijke reeksen hoeven niet te worden gesommeerd, en ook binnen de reeksen is sommatie niet nodig (de hoogste activiteitsconcentratie per reeks is bepalend).

¹ Let op! In bijlage 3, onderdeel B, tabel B, kolom 3 van het Bbs zijn ook vrijstellingswaarden op basis van activiteit (A) voor natuurlijke radionucliden opgenomen. Deze zijn alleen bedoeld voor van nature voorkomende radionucliden die in gezuiverde vorm in bijvoorbeeld consumentenproducten of vanwege hun radioactieve eigenschappen worden toegepast.

Specifieke vrijstelling en vrijgave

In het Bbs is de mogelijkheid van specifieke, dat wil zeggen voorwaardelijke, vrijstelling en vrijgave opgenomen. Dit betekent dat voor bepaalde handelingen met radioactieve stoffen of bepaalde (rest)materialen hogere grenswaarden voor vrijstelling of vrijgave kunnen worden vastgesteld. Uitgangspunt daarbij is dat de radiologische risico's aantoonbaar beperkt zijn. De Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS) is bevoegd om specifieke vrijstellings- en vrijgavewaarden en daaraan verbonden voorwaarden vast te stellen. Dit kan bij beschikking (op aanvraag) of verordening:

ANVS-verordening

In de ANVS-verordening basisveiligheidsnormen stralingsbescherming (Vbs) is een aantal handelingen met radioactieve stoffen met van nature voorkomende radionucliden specifiek vrijgesteld en bepaalde restmaterialen specifiek vrijgegeven:

- Het voorhanden hebben van radon in aardgas en het vrijkomen van radon bij het affakkelen of afblazen van aardgas in de open lucht is specifiek vrijgesteld.
- Natte sludges uit de olie- en gasindustrie en de geothermie zijn specifiek vrijgegeven na toetsing aan de specifieke vrijgavewaarden die zijn opgenomen in bijlage 4 van de Vbs. De specifiek vrijgegeven sludges moeten worden gestort op een aangewezen deponie.

Daarnaast is in de ANVS-verordening opgenomen wanneer vrijstelling niet mogelijk is. Bij een oppervlaktebesmetting met van nature voorkomende radioactieve materialen van minstens 4 Bq/cm² geldt een vergunningplicht. Ook geldt een vergunningplicht voor water- en luchtlozingen, als gevolg van handelingen met natuurlijke bronnen, die leiden tot een effectieve dosis voor een lid van de bevolking van minstens 10 µSv per jaar.

Bij beschikking (op aanvraag)

Gaat u werken met radioactieve stoffen met van nature voorkomende radionucliden waarvan het radiologische risico zeer beperkt is, maar die niet generiek of specifiek (bij verordening) zijn vrijgesteld? Of wilt u dergelijk restmateriaal afvoeren? Dan kunt u zelf een beschikking aanvragen voor specifieke vrijstelling of vrijgave. Wat moet u hiervoor doen?

- U stelt een plan van aanpak op dat door de ANVS wordt beoordeeld. Het geaccepteerde plan van aanpak maakt daarna deel uit van de aanvraag.
- Om aan te tonen dat de radiologische risico's beperkt zijn, maakt u gebruik van de methodiek zoals vastgesteld door IAEA en EU of, naar het oordeel van de ANVS, daaraan gelijkwaardige methoden.
- De ANVS beoordeelt de aanvraag en verleent bij een positieve beoordeling vervolgens een beschikking.
- Voldoen de blootstellingsrisico's niet aan de dosiscriteria van 0,3 mSv per jaar ten gevolge van blootstelling aan vrijgestelde en vrijgegeven materialen en 10 µSv per jaar ten gevolge van blootstelling aan vrijgestelde materialen voor een lid van de bevolking buiten de locatie? Dan wordt de aanvraag afgewezen.

Voor specifieke vrijstelling of vrijgave van nature voorkomende nucliden geldt de sommatieregel nog wel. De afzonderlijke reeksen worden gesommeerd, en ook binnen de reeksen moet dan worden gesommeerd.

Waarden voor vrijstelling en vrijgave (specifiek)

Verordening basisveiligheidsnormen stralingsbescherming Vindplaats

Vrijstelling

Voorhanden hebben van radon in aardgas en het vrijkomen van radon bij het affakkelen of afblazen van aardgas in de open lucht	Artikel 3.15 eerste lid
Handelingen met een beperkt risico op blootstelling van personen	Artikel 3.15, tweede lid en bijlage 2
Bij beschikking	Aanvraag vrijstelling indien bij ANVS
Uitzonderingen voor van nature voorkomende radioactieve materialen	
Oppervlaktebesmetting > 4 Bq/cm ²	Artikel 3.17, eerste lid
Lozingen die leiden tot een effectieve dosis voor de bevolking > 10 µSv/jaar	Artikel 3.17, tweede lid

Vrijgave

Het zich ontdoen van zeer laag radioactieve stoffen van elk materiaal	Artikel 3.16 en bijlage 3
Natte sludges uit E&P en geothermie	Artikel 3.18, eerste lid, en bijlage 4
Vloeistoffen en vloeistofhoudende materialen (generieke vrijgavewaarden indien de materialen worden verbrand)	Artikel 3.18, tweede lid en bijlage 3 Bbs en bijlage 3.2 Rbs
Lampen/starters met minder dan 10.000 Bq Kr-85	Artikel 3.18, derde lid
Bij beschikking	Aanvraag vrijgave indien bij ANVS

Wat betekent dit voor u?

De aanscherping van de grenswaarden kan bijvoorbeeld voor de olie- en gaswinning en geothermie betekenen dat bepaalde handelingen met radioactieve stoffen met van nature voorkomende radionucliden niet meer zijn vrijgesteld. De handelingen zijn nu mogelijk registratie- of vergunningplichtig. Ook kunnen voorheen meldingsplichtige handelingen voortaan registratieplichtig of vergunningplichtig zijn.

De aanscherping van de grenswaarden kan betekenen dat (radioactieve) restmaterialen niet meer kunnen worden vrijgegeven. Dit betekent dat u deze restmaterialen alleen nog kunt overdragen aan ondernemers die daarvoor een vergunning of registratie hebben.

De restmaterialen die wél worden vrijgegeven (generiek of specifiek), zijn vanwege de geringe radiologische risico's niet meer registratie- of vergunningplichtig. Dit betekent dat de vrijgegeven restmaterialen geen radioactieve afvalstoffen zijn. Dit is ongewijzigd beleid. Voor de vervoerders van de restmaterialen blijft de modale vervoersregelgeving van toepassing.

Overgang naar de nieuwe regelgeving

Er is geen overgangstermijn voor de nieuwe regels en grenswaarden voor vrijstelling en vrijgave. Deze zijn op 6 februari 2018 direct in werking getreden.

Werkt u met radioactieve stoffen met van nature voorkomende radionucliden die voorheen vrijgesteld waren en sinds 6 februari 2018 registratie- of vergunningplichtig zijn? Dan moet de registratie of vergunning voor 1 juni 2019 zijn aangevraagd.

Moet u een melding voor het werken met radioactieve stoffen met van nature voorkomende radionucliden omzetten in een registratie of vergunning? Dan moet de nieuwe registratie of vergunning voor 6 februari 2020 zijn aangevraagd.

Meer informatie

Het Rijk faciliteert ondernemers, vergunninghouders, deskundigen en eindgebruikers met diverse communicatiemiddelen in een toolkit, waarin meer informatie staat over de nieuwe regelgeving stralingsbescherming. Zie: autoriteitnvs.nl/stralingsbescherming. Heeft u specifieke vragen of wilt u meer informatie? Neem dan contact op met de ANVS.

April 2019

Deze tekst kwam tot stand in samenwerking met partners binnen het Rijk, bedrijfsleven en deskundigen die werken aan stralingsbescherming. Aan de inhoud van deze factsheet kunnen geen rechten worden ontleend.